detektorių, kasant šurfus. Įvairiose jos vietose ištirti 73 šurfai (73 m^2), iškasta viena perkasa (10 m^2), daugybėje vietų tikrintas gruntas. Visoje teritorijoje įžemis - įvairių atspalvių smėlis - aptiktas 20-40 cm gylyje iškart po armeniu ar nestoru durpių sluoksneliu. Visi negausūs žmonių apsigyvenimo pėdsakai buvo aptikti paviršiniame sluoksnyje.

Akmens amžiui skiriamos dvi radimvietės, kurios, tęsiant R. Rimantienės pradėtą Šventosios akmens amžiaus gyvenviečių ir radimviečių numeraciją, vadinamos Šventąja 43 (Būtinge III) ir Šventąja 44 (Būtinge IV). **Būtingės radimvietė III** yra labiau ŠV teritorijos dalyje, apima nežymų apie 50 m skersmens pakilimą. Kultūrinis sluoksnis joje sunaikintas arimų. Surinkti tik paskiri titnaginiai dirbiniai: galinis gremžtukas, skeltės dalis, pora nuoskalų. Į V nuo statybos aikštelės, tarp jos ir melioracijos kanalo, apie 20x20 m plote aptikta **Būtingės radimvietė IV.** Ją dengia iš melioracijos kanalo išmestos žemės. Šioje radimvietėje rastas akmeninis strypelis su pjovimo žymėmis, titnaginio gremžtuko ar peilio dalis, pabuvojusi ugnyje, titnaginio strėlės (?) antgalio dalis, titnaginės skeltė bei nuoskala. Abi radimvietės datuojamos neolito laikotarpiu.

Antrą kartą žmonės žvalgytoje teritorijoje apsigyveno XIX a. pradžioje. Fiksuotos 4 XIX a. sodybų vietos, kuriose surinkta to laiko keramikos, geležinių dirbinių, žalvarinių apkalų, žalvarinė sagtelė, 1813 m. Rusijos 2 kapeikos bei 1840 m. Rusijos $^1/_2$ kapeikos.

Archeologinių žvalgymų duomenimis, Būtingės naftos terminalo vieta kultūros paveldo objektų išsaugojimo atžvilgiu buvo parinkta optimaliai.

Bronius Dakanis, Arūnas Strazdas

Archeologijos vertybių žvalgymas Kėdainių ir Šiaulių apskrityse

1995 m. žvalgytos Šiaulių apskrities (6 rajonai, apie 50 objektų) užstatytos ir namų valdose esančios archeologijos vertybės. Didžioji dauguma tokių vertybių yra žalojama arba naikinama: Kalniškių senovės gyvenvietė, Pagryžuvio, Žagarės, Ambraziūnų (Kėdainių r.) piliakalnių papėdės gyvenvietės, Pakapės, Stungių, Šeduvos ir kiti kapinynai arba jų

dalys ariami; Dangvietų (Užvenčio), Paalksnių ir Paprūdžių kapinynuose kasami bulviarūsiai ir kapčiai; Paalksnių kapinyne vykdomi statybų darbai; Degėsių kapinyne kasamas smėlis; Vaitiekūnų kapinyne iškastos komunikacijų tranšėjos ir didelė duobė; Diržių kapinyną kasinėja ir plėšia senienų ieškotojai. Ekspedicijos metu nustatytos žalojimų apimtys, atlikta jų fotofiksacija ir pateikti pasiūlymai tų vertybių apsaugai, tvarkymui arba ištyrimui bei vertės ar teritorijų patikslinimui. Išsiaiškinta, kad namų valdose esančios vertybių teritorijos piliečiams paskirtos be oficialių paminklosauginių sąlygų.

Tais pačiais metais Kėdainių ir Radviliškio rajonų archeologijos vertybėms nustatytos apsauginės zonos (Kėdainių r. - 24, o Radviliškio r. - 27). Tuo buvo baigtas beveik visų žinomų archeologijos vertybių apsauginių zonų nustatymas respublikos miestuose ir rajonuose.

Kėdainių rajone rasta, kad palei koplyčios, stovinčios **Pilionių (Naujupio) piliakalnio** aikštelėje, Š ir R pamatus bei laiptus į ją, savavališkai vykdant hidroizoliacinius darbus, iškasta 50-80 cm pločio tranšėja (darbus organizavo Dotnuvos vienuolyno vienuolis Pranciškus). Žvalgymo metu užfiksuotas 13 m ilgio tranšėjos dalyje pastebėtas išlikęs piliakalnio aikštelės ir dalies šlaito kultūrinio sluoksnio pjūvis (kitur jis sunaikintas vykdant ankstesnius hidroizoliacinius darbus). Į Š nuo koplyčios esantis kultūrinis sluoksnis siekia iki 1 m storį. Jį sudaro juoda degėsinga žemė. Giliau yra įžemis - molis. Piliakalnio aikštelės V pakraštyje, 70 cm gylyje nuo dabartinio paviršiaus, išsiskyrė buvęs molio pylimėlis (?). Pylimėlio skersinis pjūvis netaisyklingo lęšio formos, plokščia apačia, 1,5 m pločio ir 20 cm aukščio. Nuo įžemio pylimėlį skyrė plonas juodų degėsių sluoksnelis. Aikštelėje, maždaug 60 cm atstumu nuo pylimėlio, 70-95 cm gylyje, iškart virš įžemio, pjūvyje išryškėjo 4,3 m ilgio ir nuo 5 iki 25 cm storio sodrios juodos spalvos, anglingos žemės sluoksnis su tankiai išsidėsčiusiais įvairaus dydžio (iki 7x12 cm) apdegusiais akmenimis. Didžiausią storį sluoksnis siekė ir akmenys tankiausiai buvo išsidėstę ties jo vidurine dalimi. Greičiausiai tai yra čia buvusio nuskleisto židinio liekanos. Į ŠR nuo koplyčios, piliakalnio aikštelės vidurinėje dalyje, po 70 cm storio juodos nuo degėsių žemės kultūriniu sluoksniu, įžemyje viena nuo kitos 30 cm atstumu žymios 2 duobės. Vienos duobės pjūvis piltuvo formos, ji yra 30

cm gylio ir 20 cm pločio, kita - plokščiadugnė, 20 cm gylio ir 23 cm pločio. Duobių tyrinys - pilka su degėsiais žemė.

Tranšėjoje ir iš jos išmestoje kultūrinio sluoksnio žemėje aptikta šukių: keliolika grublėtu paviršiumi, 2 plonasienės (juoda ir rusva) ankstyvos žiestos, gludintu paviršiumi ir 1 lipdyta (?), lygiu paviršiumi; dideli molio tinko gabalai su buvusių stambių augalų priemaiša.

Rekomenduota kultūrinio sluoksnio išskleistą žemę, iš kurios išrinkti radiniai, supilti atgal į tranšėją, atkuriant buvusį išgaubtą aikštelės paviršių.

Kėdainiuose (Vilainiuose), prie Melioratorių g. namo Nr.2 (vaistinės), guli 2 akmenys su smailiadugniais dubenimis. Vieno akmens dubuo piltuvo, kito - suploto pusrutulio formos.

Radviliškio rajone, **Šiaulėnuose,** prie buvusių kultūros rūmų atvežtas 1,3 m ilgio, 90 cm pločio ir 65 cm aukščio rausvai pilkos spalvos stambiagrūdžio granito akmuo su išgludintais dubenėliais. Dubenėliai (apie 28) 4 - 6 cm skersmens, įvairaus gylio - nuo vos žymių iki 1 cm. Jie išgludinti akmens 60x120 cm dydžio plokštumoje, 43x75 cm plote, daugiausia jo vidurinėje dalyje. Atstumai tarp dubenėlių nuo 1,5 iki 7 cm.

Neberasta Šniūraičių akmens su dubenėliais. Jo vietoje savavališkai iškastas didžiulis karjeras, kuris kartu sudarkė ir unikalaus archeologijos komplekso (dviejų Šniūraičių kapinynų ir senovės gyvenvietės, Ramulėnų piliakalnio, kalvos, kurioje buvo rastas degintinis palaidojimas, ir kt.) istorinį landšaftą. Rengiant kraštiečių susitikimą Šiaulėnuose, į Kudinų piliakalnio aikštelę, suardant ŠR šlaito kultūrinį sluoksnį, iškasti dveji laiptai.

Pakruojo rajone 1994 ir 1995 m. ankstyvą pavasarį žvalgyta **Plauciškių pilkapių grupė,** esanti 1 km į PV nuo ištirtos pirmos grupės pilkapių, Daugyvenės upės kairiajame krante (žr. ATL 1990 ir 1991 metais. V., 1992. T.2. P.108). Kalvos, kurioje buvęs didelis pilkapynas (papėdėse bei prie kelio Plauciškės-Gikoniai pristumdyta daug didelių akmenų, matyt, iš buvusių pilkapių akmenų vainikų), R papėdėje, į Š nuo minėto kelio, žymios 12-13 m skersmens ir 50 cm aukščio seniai duobėmis iškasinėto pilkapio liekanos. Kito 9 m skersmens pilkapio 9 akmenų vainiko liekanos yra taip pat į Š nuo kelio. Trečias, geriausiai išlikęs pilkapis yra kalvos P pakraštyje. Jo sampilas, juosiamas akmenų vainiko, yra 9 m skersmens ir iki 70 cm aukščio. Pilkapių vainikų akmenys dideli: nuo 25x30 cm iki 70x110 cm skersmens.